

Berlín jako ráj pro knihovníky (i čtenáře)

V říjnu se uskutečnila druhá stáž knihovníků v zahraničních knihovnách: první polovina vyrazila už v září do konzervativnější Vídně, druhá polovina navštívila živější Berlín. Po složité cestě, která kvůli zhoršené dopravní situaci trvala asi tak dlouho, jako bychom jeli přes celou Evropu, a kvůli čemuž jsme propásli hned první exkurzi do knihovny, jsme šťastně dorazili do Berlína.

Freie Universität Berlin

První navštívenou univerzitou byla Svobodná univerzita – Freie Universität Berlin. V knihovně nás uvítal její ředitel Jiří Kende, rodilý Pražák, velmi sympatický emigrant, který nám knihovnu představil detailně a díky okamžitému tykání příjemně neformálně. Shrnul nám historii mladé univerzity, která vznikla až po druhé světové válce jako důsledek rozdělení Berlína, při kterém tradiční Humboldtova univerzita zůstala ve východní části. Nově vzniklá univerzita, mající nyní 35 tisíc studentů, byla rozeseta v krásné vilové čtvrti, kterou většina obyvatel po rozdělení Berlína a v nejistotě z budoucí politické situace raději opustila, katedry a knihovny byly umístěny přímo do 140 vilových domů. Jistě přátelské uspořádání však bylo pro univerzitu (a my mluvíme o knihovnách, které byly ve vilách přímo u jednotlivých kateder) nevyhovující, proto se vedení snažilo po dobu třiceti let o integraci, která byla zdárně dokončena roku 2015. Díky silné podpoře vedení univerzity tak z 24 knihoven vznikla centrální kampusová knihovna s 2,5 miliony svazků, z dalších 13 knihoven pak Filologická knihovna se 750 tisíci svazky. I nadále univerzita spravuje několik dalších menších knihoven a dohromady vlastní přes 8 milionů svazků.

Zákulisí knihovny Freie Universität Berlin nám odhalil její ředitel, český emigrant a velký sympáťák Jiří Kende.

Prostory knihovny Freie Universität Berlin

Výhled z okna na zelení oplývající vilovou čtvrtí, do které je univerzitní kampus zasazený

Na střeše univerzitního komplexu mají trvale umístěný včelín, vyrobený med si pak můžete koupit ve školní menze.

V duchu našeho strastiplného příjezdu jsme si vyzkoušeli i

reálnou evakuaci univerzity, jakmile jsme do budovy vstoupili, spustil se alarm, a celá budova včetně knihovny se musela evakuovat. Před budovou mezi poklidně vyčkávajícími studenty jsme ale narazili i na našeho dalšího průvodce, vedoucího Filologické knihovny Klause Ulricha Wenera. Ten nás provedl velmi působivou knihovnou univerzity architekta Normana Fostera, která vznikla z dalších 13 knihoven, a svým tvarem připomíná mozek. Oproti původnímu návrhu byla budova knihovny trochu zmenšena, což ovšem přineslo negativní důsledky v konstrukci stavby, mezi které patří zatékání dešťové vody (kde udělali inženýři chybu?). Když si však odmyslíme pár laborů na zachytávání vody u vstupu, je to knihovna impozantní. Ohřívání a ochlazování budovy je zajištěno vodovodními trubkami umístěnými v zemi, čerstvý vzduch se do knihovny dostává automatickou střešní ventilací, oblá konstrukce přivádí do knihovny dostatek přirozeného světla, a to až do suterénu budovy. Samotné zvlnění vnitřních ochozů, které připomíná záhyby na lidském mozku, vzniklo vlastně náhodou: v původním návrhu nebyl dostatečný počet studijních míst a jejich zvýšení až na úctyhodných 650 dosáhl architekt zvrásněním okrajů jednotlivých podlaží.

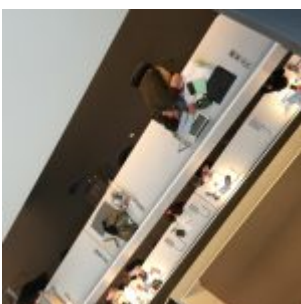
Opravdu působivá Filologická knihovna byla postavena až 20 let od vypracování projektu, kdy byl předobrazem typického návštěvníka knihovny student píšící esej, ke kterému potřebuje velké množství tištěných dokumentů. Proto má knihovna s celkovou kapacitou 800 tisíc knih 89 % knih ve volném výběru a je maximálně otevřená a přístupná: celá je jedinou členitou velkou místností. Současným trendem jsou však spíše studenti studující ve skupinkách a v týmových studovnách anebo naopak samostatně v individuálních studovnách, kde si mohou nechat rozpracované věci na stole třeba celý měsíc, což tato knihovna nesplňuje, a vzhledem k jejímu stavebnímu řešení nelze jejich prostory příliš upravovat. Je tak spíše knihovnou v tradičním slova smyslu, jako taková však funguje perfektně.

Budova Filologické knihovny Normana Fostera připomíná svým organickým tvarem mozek.

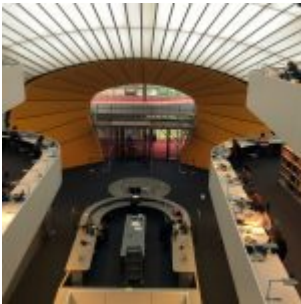
Kvůli zásahům do původního projektu do knihovny dnes zatéká. Provizorně to vyřeší pár kbelíků.

Co všechno se v knihovně dá dělat, známe dobře i od nás.

Dodatečné zvrásnění ochozů přineslo vyšší počet studijních míst.

Humboldt-Universität zu Berlin

Druhou navštívenou univerzitou byla tradiční Humboldtova univerzita založená roku 1831, která má dnes 35 tisíc studentů. Knihovna univerzity zahrnuje celkem 13 dílčích knihoven, což je ale oproti 190 knihovnám v roce 1965 výsledek dlouhodobého a náročného slučování malých fakultních a katederních knihoven s cílem zefektivnit a zkvalitnit jejich fungování. Knihovna má ve svém fondu 6 milionů svazků s ročním přírůstkem 70 tisíc svazků (srovnejme s Knihovnou FF UK, která má 1,1 milionů svazků s přírůstkem 20 tisíc svazků – je to však srovnání knihovny univerzitní a fakultní).

První navštívenou knihovnou Humboldtovy univerzity bylo Jakob-und-Wilhelm-Grimm-Zentrum, knihovna architekta Maxe Dudlera z roku 2009, která nasbírala hned několik architektonických cen. Knihovna je obrovská co do kapacity (2 miliony svazků ve

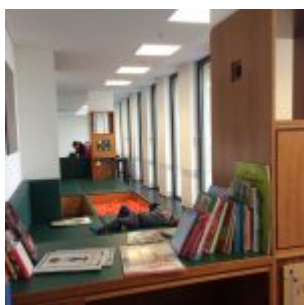
volném výběru a dalšího půl milionu v podzemním depozitáři) i co do počtu studijních míst (1 000 studijních míst, 450 počítačů, 52 individuálních studoven, 8 skupinových). Celé sedmé patro je pak určeno pro čtenáře s dětmi. Knihovna je zavřena pouze 5 dnů v roce a díky tomu, že je umístěna nedaleko rušné berlínské stanice Friedrichstraße, ji denně navštíví 4 až 6 tisíc čtenářů. Kvůli vysoké návštěvnosti z řad veřejnosti musela univerzita dokonce přistoupit k rezervaci některých studoven pouze pro vlastní studenty.

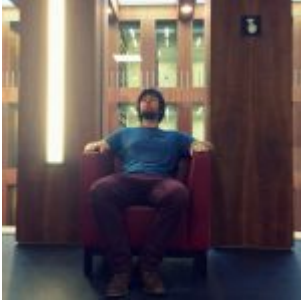
Jakob und Wilhelm Grimm Zentrum

Jakob und Wilhelm Grimm Zentrum

Studovna pro rodiče s dětmi

Náš expert na elektronické zdroje, Vašek Trunec, intenzivně nasával vědomosti.

Dalším osmi tisícům studentů slouží knihovna přírodních věd Zweigbibliothek Naturwissenschaften v budově Erwin-Schrödinger-Zentrum Humboldtovy univerzity. Knihovna z roku 2003 s kapacitou 500 tisíc svazků a 250 studijními místy se nachází v původně staré budově, která prošla velmi zdařilou rekonstrukcí.

Tichá fascinace knihovnou – Lenka Kvapilová z Knihovny Celetná asi srovnává s jejich knihovničkou, věd Zweigbibliothek Naturwissenschaften v budově Erwin-Schrödinger-Zentrum.

Zweigbibliothek Naturwissenschaften v budově Erwin-Schrödinger-Zentrum

Zweigbibliothek Naturwissenschaften v budově Erwin-Schrödinger-Zentrum

Industriální vzhled budovy umocňují nádražní hodiny.

Technische Universität Berlin

Poslední navštívenou univerzitou byla technická univerzita Technische Universität Berlin a její ústřední knihovna Zentralbibliothek v budově tzv. Volkswagen Haus. Tato knihovna vznikla stejně jako všechny předchozí sloučením malých knihoven, z původních 30 knihoven tak vznikla roku 2004 jedna jediná. Knihovna slouží 38 tisícům studentů ze dvou univerzit, pro které zpřístupňuje téměř 3 miliony svazků. Knihovna poskytuje 1 200 studijních a 300 počítačových míst. Celý prostor knihovny je jedna velká místnost, tomu musí odpovídat i nastavení vytápění vzduchotechnikou. Oproti době svého vzniku by dnes knihovna využila více skupinových studoven,

které však není možné z jejího prostoru stavebně vydělit. Přestože se knihovna považuje za chudou a přehlíženou, naše skupina knihovníků by ji „brala“.

„S láskou věnováno Lorně“ Zentralbibliothek Technische Univesität Berlin.

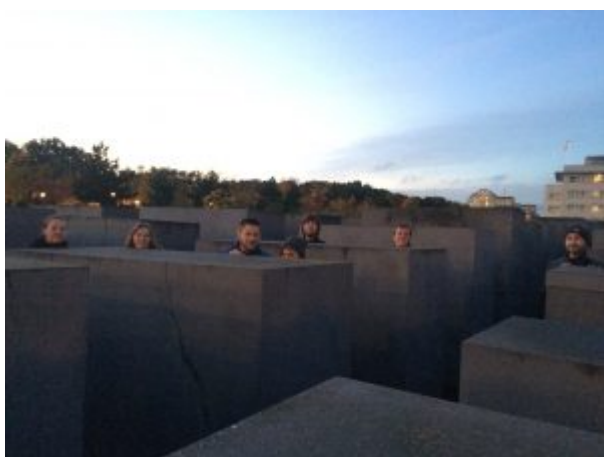

V knihovně se nachází množství různě pojatých nábytkových doplňků, které částečně nahrazují týmové nebo individuální studovny.

Knihovny byly hezké, moc hezké. Bohužel jsme víc vidět nestihli a nemohl za to prezident Putin, který byl v Berlíně zrovna na jednání ohledně situace na Ukrajině a kvůli jeho návštěvě bylo centrum Berlína částečně uzavřené, ale naše fascinace knihovnami, kterých jsme chtěli vidět, co to šlo. Ale Braniborskou bránu jsme viděli alespoň přes policejní zátarasy, ochutnali currywurst přímo z Alexanderplatzu, večeřeli v živém Kreuzbergu, a připomněli si pohnuté dějiny Berlína ve 20. století prohlídkou Židovského památníku a procházkou podél zbytků berlínské zdi. Berlín je pro vysokoškolské knihovníky ráj.

napsala Klára Rösslerová, ředitelka Knihovny FF UK

Naše knihovnická partička zdraví z Berlína.

